

**ประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี***

**THE EFFECTIVENESS OF BUDDHISM PROPAGATION POLICY
IMPLEMENTED BY BUDDHIST MONKS IN NONTHABURI PROVINCE**

พระวรวัฒน์ วงษ์ขันธุ์

Phraworawat Wongkhan

ปิยากร หวังมหาพร

Piyakorn Whangmahaporn

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: watdelivery22@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและเสนอแนวทางแก้ไขในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี ใช้การวิจัยเชิงผสม (Mixed methods research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ ผู้เผยแผ่ จำนวน 248 รูป โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$).

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี ตัวแปรระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน บุคลากร การทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อม ภาวะผู้นำของผู้บริหาร งบประมาณ โครงสร้างองค์กร และ วัตถุประสงค์เชิงนโยบายที่ชัดเจน สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ได้ร้อยละ 84.50 โดยสามารถเขียนในรูปของสมการ ได้ดังนี้ $\hat{y} = .396 + .133$ (ระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน) + .115 (บุคลากร) + .160

* Received 2 August 2019; Revised 11 September 2019; Accepted 18 September 2019

(การทำงานเป็นทีม) + .150 (สภาพแวดล้อม) + .098 (ภาวะผู้นำของผู้บริหาร) + .083 (งบประมาณ) + .081 (โครงสร้างองค์กร) + .083 (วัตถุประสงค์เชิงนโยบายที่ชัดเจน)

3. ปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอ ระบบการวัดผล ประเมินผลการปฏิบัติงานที่ไม่มีระบบ ไม่มีมาตรการในการควบคุม และงบประมาณที่มีน้อยมาก โดยมีข้อเสนอแนะทางแก้ไข ได้แก่ ควรมีกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้เพิ่มมากขึ้น พัฒนาระบบการการทำงานเป็นทีมมากขึ้น พัฒนาระบบการวัดผล ประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ที่ส่งผลต่อการถวายสมณศักดิ์ และมีแผนการจัดหาแหล่งงบประมาณกึ่งกลางเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัด

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระสงฆ์

Abstract

This study aimed to the effectiveness of the Buddhism propagation policy of monks in Nonthaburi Province, to the analyze factors affecting effectiveness of Buddhism propagation policy implemented by Buddhist monks in Nonthaburi province, and to examine obstacles and provide solutions for implementation of Buddhism propagation policy of Buddhist monks in Nonthaburi province. This mixed methods research applied both quantitative approach Data were collected from a sample of 248 missionary monks using questionnaires. Data were analyzed using multiple regression statistics and qualitative approach by using interview and focus group to collect data were analyzed by content analysis.

1. The effectiveness level of the Buddhism propagation policy of monks in Nonthaburi Province was at a high level ($\bar{X} = 3.78$).

2. The results revealed that According to the analysis of factors affecting the effectiveness of Buddhism propagation policy implemented by the Buddhist monk in Nonthaburi province, the findings showed that performance appraisal system, personnel, teamwork, environment, leadership of administrators, budget, organizational structure, and clear objectives of the policy could be utilized to predict the effectiveness of the implementation of Buddhism propagation policy of Buddhist monks in Nonthaburi province at 84.50 percent as shown in an equation below. $\hat{y} = .396 + .133$ (performance

appraisal system) + .115 (personnel) + .160 (teamwork) + .150 (environment) + .098 (leadership of administrators) + .083 (budget) + .081 (organizational structure) + .083 (clear objectives of the policy)

3. Moreover, this paper indicated some obstacles to the implementation of Buddhism propagation policy of Buddhist monks in Nonthaburi province. These obstacles were insufficient personnel, unsystematic performance appraisal system, lack of control measure, and inadequate budget. Therefore, several solutions were provided as follows – additional personnel training should be arranged; teamwork system and performance appraisal system should be developed; propagation performance appraisal related to grant of priest's title should be improved, and plan to raise common fund should be defined for the Buddhism propagation of the province

Keywords: Effectiveness, Buddhism Propagation, Monks

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ทรงมีพุทธวิธีในการสอนที่ยิ่งใหญ่ และทรงมีพระปรีชาสามารถในการถ่ายทอด พระองค์ทรงมีหลักสอน แยกแยะกลุ่มเป้าหมาย ลีลาการสอน เทคนิคการสอน และกุศโลบายประกอบการสอนต่าง ๆ ได้อย่างยอดเยี่ยมจนได้รับการยกย่องว่าเป็นนักการสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด จนได้รับการขนานพระนามว่าเป็นพระบรมครู โดยมีพุทธวิธีในหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม การสนทนาธรรม การแนะนำสั่งสอน การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549) โดยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานหลักการและเทคนิคในการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือปฏิบัติเป็นหลักในการแสดงธรรม ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีเหตุผลสัมพันธ์ ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละประเด็นแสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะไม่แสดงธรรมยกตนข่มท่าน และไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระพุทธองค์ทรงได้พระสาวกเป็นกำลังหลักในการเผยแผ่ จึงนับว่าพระสงฆ์สาวกเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร และยึดมั่นในคุณธรรมของนักเผยแผ่ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส จึงสามารถเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แพร่หลายไปได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ จนสามารถสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคงมาจนถึงปัจจุบัน (พระครูวิเวกวราภรณ์ (ประสิทธิ์ ฐานวโร), 2555)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพปัจจุบัน มีความแปลกแยกหลากหลายในแนวความคิด และวิถีชีวิตอันเกิดจากการได้รับประสบการณ์การศึกษาและข้อมูลข่าวสารตามกระแสโลกาภิวัตน์ และสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ที่เน้นแข่งขันทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้วยเทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารอันล้ำยุคเป็นสิ่งสำคัญ วิถีชีวิตของประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ถูกปรับเปลี่ยนให้หลงใหลมัวเมาเสพบริโภควัตถุโดยตกเป็นทาสของอารยธรรมที่ไหลบ่าเข้ามาจากต่างประเทศอย่างรวดเร็ว จนหลงลืมวิถีพุทธคือวิถีไทยที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไม่รู้ตัว โดยขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะศึกษาปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะมองไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อความมั่นคงของชาติซึ่งองค์พระบรมมหากษัตริย์และบรรพชนคนไทยเสียสละเลือดเนื้อผู้แผ่นดินผากไว้ให้อยู่คู่สถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ แม้พระสงฆ์ยังคงทำหน้าที่ด้วยการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถสร้างกระแสให้สังคมไทยกลับมาเป็นสังคมพุทธที่อุดมบริสุทธิ์ด้วยหลักศีลธรรมเฉกเช่นในอดีตได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2554 - 2559 ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ดังนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์นั้นมีลักษณะต่างรูปต่างการเผยแผ่ไปตามความถนัดในรูปแบบและวิธีการสืบทอดต่อเนื่องและคืบคลานของแต่ละรูปแต่ละสำนัก บางรูปบางสำนักใช้วิธีการเผยแผ่แบบดั้งเดิมด้วยการพูดเทศน์ บอกเล่าการสอนธรรมเฉพาะแก่ประชาชนที่เข้าไปทำบุญตักบาตรที่วัดเท่านั้น บางรูปบางสำนักก็เพียงปฏิบัติศาสนกิจบำเพ็ญสมณธรรมเป็นแบบอย่างเพื่อให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสแก่ประชาชนที่พบเห็น เป็นต้น โดยขาดการนำนโยบายและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ที่หลากหลายมาบูรณาการปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ จึงไม่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทำให้ประชาชนเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาที่จะสามารถเลือกสรรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

2. พระภิกษุที่มีศิลปะในการถ่ายทอดประกาศเผยแผ่พระพุทธธรรมได้เป็นอย่างดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงเป็นที่ดึงดูดประทับใจของประชาชนปัจจุบันนั้นอยู่ในวงจำกัด ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในสังคมปัจจุบัน ที่ถูกโรคมืดมิดกันบงกพร่องทางด้านจิตใจคุกคามอย่างหนักอันเนื่องมาจากปัญหาต่างๆในยุคโลกาภิวัตน์ แต่การที่พระภิกษุจะมีคุณสมบัติเพียงพร้อมในด้านทักษะและวิธีการเผยแผ่นั้น จะต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาเพิ่มพูนศักยภาพและประสิทธิภาพเป็นอย่างดีจากหน่วยงานหรือสถาบันพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์

3. ขาดการสนับสนุนส่งเสริมในด้านนโยบายและแผนแม่บทที่ชัดเจนในอันที่จะขับเคลื่อนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพทั้งจากภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้กระจายตัวออกไปมากเป็นพิเศษ เพราะยุคสมัยได้เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชาชนเพิ่มขึ้น ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระได้กระจายออกไปในรูปแบบต่างๆ ทั้งมีการเทศน์ประจำภายในวัด นอกสถานที่ ทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ แม้การเที่ยวจาริกในการสั่งสอนประชาชน เรียกว่า ธรรมทูตบ้าง ธรรมจาริกบ้าง พระพุทธศาสนาของเรานี้ ดำรงอยู่ได้ส่วนหนึ่งก็ต้องอาศัยพระสงฆ์ ช่วยกันเผยแผ่พระศาสนาให้แผ่ไป พระสงฆ์ที่จะนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาไปเผยแผ่ให้แพร่หลาย ก็นับได้ว่าได้ทำหน้าที่ของพระสงฆ์คือ ปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระองค์พระศาสดา และนำคำสั่งสอนนั้นไปประกาศให้ประชาชนให้ประพฤติดีปฏิบัติชอบเพื่อดำรงทรงพระศาสนาไว้ให้มั่นคงถาวรสืบไป (พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ, 2547)

สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์จังหวัดนนทบุรีได้ให้การดูแลสนับสนุนด้านการเผยแผ่ ในลักษณะเฉพาะการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ จุดอ่อนไม่มีการบริหารจัดการที่ดี ควรจะต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขเพื่อพลิกให้เป็นจุดแข็ง สิ่งคุกคาม เช่น คนบวชน้อยลง รุ่นลูกไม่ยอมเข้าวัด พระนักเผยแผ่ต้องปรับท่าที่การทำงานให้เหมาะสม ปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับจังหวัดนั้นมีอยู่หลายกรณี ถึงแม้ว่าศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดจะมีวัตถุประสงค์อย่างไรก็ตาม แต่การทำงานจริงก็ยังมีปัญหาอุปสรรคตามมาอย่างแน่นอน ตามปกติแล้วศูนย์ประสานงานประจำจังหวัดมีหน้าที่อำนวยความสะดวก คอยเป็นที่ปรึกษาแก่บุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คอยให้การอุปถัมภ์ และปฏิบัติตามนโยบายเป็นต้น แนวทางพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีหน้าที่ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วิเคราะห์การเผยแผ่ตามหลักการสื่อสาร โดยคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่การเผยแผ่ควรจะศึกษาความเป็นมาและพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างรอบคอบ เมื่อศึกษาแล้วก็จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงกำหนดภูมิความรู้ของบุคคลแล้วถ้าหากว่า บุคคลใดมีระดับสติปัญญาน้อย พระองค์ก็สอนแบบง่ายๆ ถ้าผู้ใดมีสติปัญญาแก่กล้าแล้วก็สอนแบบเชิงลึกเมื่อพระสงฆ์นำมาประยุกต์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็จะก่อให้เกิดผลดีแก่คณะบุคคลผู้รับผิดชอบการเผยแผ่ ควรสนับสนุนให้เกิดการบริหารการเผยแผ่ และดำเนินการให้เป็นไปตามรูปแบบอย่างเหมาะสมและมีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ (พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ), 2558)

ประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ เป็นการวัดระดับความสามารถความสำเร็จในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ใน 2 มิติ ได้แก่ ด้านผลผลิต คือ สิ่งที่ได้รับจากการนำนโยบายการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรมที่สามารถรับรู้ได้ ได้แก่ การมีช่องทางในการเผยแผ่ที่เพิ่มมากขึ้น พระนักเผยแผ่ ได้รับการพัฒนา มีความร่วมมือของภาคีเครือข่าย มีหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย มีศาสนสถาน และงบประมาณที่เพียงพอต่อการเผยแผ่และด้านผลลัพธ์ ได้แก่ การที่พระนักเผยแผ่ และพุทธศาสนิกชนมีความพึงพอใจต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประชาชนทั่วไปเกิดความศรัทธาที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา มีความสนใจเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ได้รับการเผยแผ่ธรรมะจากพระสงฆ์เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมได้ถูกต้องและสามารถนำหลักธรรมนั้นไปประยุกต์ในชีวิตให้เกิดสุขต่อตนเองและสังคมได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาระดับประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ศึกษาปัจจัยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและศึกษาปัจจัยการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ อีกทั้งเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและนำเสนอแนวทางแก้ไขในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและเสนอแนวทางแก้ไขในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นใช้การวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) โดยนำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาผสมกันในกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ซึ่งเป็นบุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 675 รูป ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ ครูสอนพระปริยัติธรรม และครูพระสอนศีลธรรม (ข้อมูลคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 รูป โดยใช้เทคนิควิธีที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยการแบ่งหน่วยต่าง ๆ ในประชากรออกเป็นกลุ่ม ๆ ทั้ง 6 กลุ่มอำเภอ ตามลักษณะบางอย่าง แล้วทำการเลือกหน่วย

ตัวอย่างจากประชากร แต่ละกลุ่มมาให้ครบทุกกลุ่ม โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยเทียบสัดส่วน ตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ตามสัดส่วนของประชากร ได้กลุ่มจำนวน 248 ตัวอย่าง

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ที่มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6 – 1.0 ทุกข้อ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพระสงฆ์ จังหวัดพุมธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 รูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม .924 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีข้อคำถามจำนวน 35 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .974 ด้านสมรรถนะองค์กร มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .939 ด้านการสนับสนุน มีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .914 และ ประสิทธิภาพ ของการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ มีข้อคำถามจำนวน 16 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .937

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ค่าสถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการวิเคราะห์ สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 3 รูป และพระสังฆาธิการ ที่เป็นบุคลากรที่สำคัญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี 2 รูป

2.2 ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 ท่าน ได้แก่ พระสังฆาธิการ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 4 รูป และ พระสังฆาธิการ ที่เป็นบุคลากรที่สำคัญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี 4 รูป และผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี 1 ท่าน

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้

ด้านผลผลิต มีค่าเฉลี่ย 3.75 โดยเฉพาะประเด็นช่องทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความหลากหลายสามารถเผยแผ่ในเชิงรุกมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ประเด็นนวัตกรรมกรรมกรรมาทางวิชาการ สารที่ใช้ในการเผยแผ่ มีความทันสมัย มากขึ้น ส่วนประเด็นได้รับงบประมาณสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างเพียงพอต่อการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ย 3.82 โดยเฉพาะประเด็นพุทธศาสนิกชนมีความพึงพอใจต่อผลที่เกิดจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ประเด็นประชาชนสามารถนำหลักธรรมนั้นไปประยุกต์ในชีวิตให้เกิดสุขต่อตนเองและสังคมได้ ส่วนประเด็นประชาชนทั่วไปที่ได้รับการเผยแผ่ธรรมะจากพระสงฆ์เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมได้ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี ตัวแปรระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน บุคลากร การทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อม ภาวะผู้นำของผู้บริหาร งบประมาณ โครงสร้างองค์กร และ วัตถุประสงค์เชิงนโยบายที่ชัดเจน สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ได้ร้อยละ 84.50 โดยสามารถเขียนในรูปของสมการ ได้ดังนี้

$$\hat{y} = .396 + .133 (\text{ระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน}) + .115 (\text{บุคลากร}) + .160 (\text{การทำงานเป็นทีม}) + .150 (\text{สภาพแวดล้อม}) + .098 (\text{ภาวะผู้นำของผู้บริหาร}) + .083 (\text{งบประมาณ}) + .081 (\text{โครงสร้างองค์กร}) + .083 (\text{วัตถุประสงค์เชิงนโยบายที่ชัดเจน})$$

ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ การกำหนดภารกิจ มาตรฐานในการปฏิบัติงาน มาตรการในการควบคุม และสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี ไม่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติได้

3. ปัญหาอุปสรรคและเสนอแนวทางแก้ไขในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า มี 3 ประเด็น ได้แก่

3.1 ด้านบุคลากร ซึ่งมีปัญหาอุปสรรค ที่มีจำนวนไม่เพียงพอ ขาดศิลปะในการเผยแผ่ แนวทางพัฒนา ได้แก่ การสร้างศรัทธาในงานด้านการเผยแผ่ การให้การศึกษา ให้ความรู้เพื่อความแตกฉาน ความเชี่ยวชาญ การพัฒนาด้านศิลปะการเผยแผ่ การอบรมด้านการใช้สื่ออุปกรณ์ และเทคโนโลยี การอบรมด้านสมณสาธิต

3.2 ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีปัญหาด้านแนวนโยบายที่ไม่ชัดเจน ไม่มีกระบวนการวัดผล ประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ ไม่มีมาตรการในการควบคุม แนวทางพัฒนา ได้แก่ การกำหนดแนวนโยบายที่ชัดเจน มีกองงานด้านการเผยแผ่ระดับจังหวัด มีการพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ มีการนิเทศติดตามการทำงาน มีระบบการวัดและประเมินผล มีการส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน และเน้นกระบวนการทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วม

3.3 ด้านงบประมาณ มีปัญหาคือ ไม่มีงบประมาณในการบริหารจัดการ และไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ แนวทางพัฒนา ได้แก่ การจัดหางบประมาณ เป็นกองกลางด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัด และสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนทบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งด้านผลผลิต และด้านผลลัพธ์ โดยเฉพาะประเด็นช่องทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความหลากหลายสามารถเผยแผ่ในเชิงรุกมากขึ้น และประเด็นนวัตกรรมกรรมทางวิชาการ สารที่ใช้ในการเผยแผ่ มีความทันสมัยมากขึ้น ทำให้ประชาชนทั่วไปที่ได้รับการเผยแผ่ธรรมะจากพระสงฆ์เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของพระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์ ที่ได้ทำการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันพระสงฆ์ได้ปรับปรุงรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป มีศูนย์รวมบุคลากรด้านปฏิบัติการที่มีคุณภาพด้านการเผยแผ่ธรรมะอย่างถูกวิธี และปฏิบัติการเชิงรุกในการเผยแผ่ธรรมะสู่ประชาชน และศูนย์วิทยากรด้านสื่อ เป็นศูนย์พัฒนารูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเผยแผ่พุทธธรรม โดย จัดตั้งเป็นศูนย์ประจำจังหวัดและอำเภอ รวมทั้งเป็นศูนย์ผลิตสื่อ ธรรมะทุกชนิดออกเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งวัด พระสงฆ์ ได้นำสื่อ ไปประยุกต์ใช้ได้เพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมตามความเหมาะสมต่อไป (พระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์, 2559)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนทบุรี ได้แก่ ระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน บุคลากร การทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อม ภาวะผู้นำของผู้บริหาร งบประมาณ โครงสร้างองค์กร และ วัตถุประสงค์เชิงนโยบาย สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพของการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ได้ร้อยละ 84.50

โดยปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน กับ วัตถุประสงค์เชิงนโยบาย มีความสำคัญมากที่สุด ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องให้ความสำคัญ โดยมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน สามารถวัดผลได้ประเมินผลได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวรเดช จันทรศร เกี่ยวกับตัวแบบที่ยืดหลักเหตุผล ถู้อานคติ (Assumptions) ที่ว่านโยบายที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน มีการมอบหมายงาน และกำหนดมาตรฐานการทำงานให้แก่หน่วยย่อยต่าง ๆ ของ องค์กร มีระบบวัดผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนระบบการให้คุณให้โทษ (วรเดช จันทรศร, 2554)

ด้านสมรรถนะองค์กร ตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ได้แก่ ตัวแปรด้านบุคลากร งบประมาณ และโครงสร้างองค์กร ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องมีการพัฒนาตัวแปรดังกล่าวเหล่านี้ โดยเฉพาะด้านบุคลากร ซึ่งมีความสำคัญ

เป็นอย่างมากต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยคณะสงฆ์จะต้องมีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรที่เป็นระบบเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะความศรัทธาในงานด้านการเผยแผ่ มีอิทธิบาทธรรมในการที่จะทำงานเผยแผ่ มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีศิลปะการเผยแผ่ มีวิธีการในการนำเสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างน่าสนใจ เหมาะกับยุคสมัย โดยการใช้สื่ออุปกรณ์ และเทคโนโลยี ที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวทฤษฎีตัวแบบทางการจัดการของ วรเดช จันทรศร ที่กล่าวว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับองค์การที่รับผิดชอบ ว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด นโยบายที่จะประสบความสำเร็จได้จึงต้องอาศัยโครงสร้างขององค์การที่เหมาะสม บุคลากรที่อยู่ในองค์การจะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการบริหารและด้านเทคนิคอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ องค์การยังต้องมีการวางแผนเตรียมการ หรือมีความพร้อมทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และงบประมาณ (วรเดช จันทรศร, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาปริชา สาเส็ง และคณะ ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอาสาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ สื่อเพื่อการเผยแผ่ และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเน้นการเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่น (พระมหาปริชา สาเส็ง และคณะ, 2560) และผลการศึกษาของ ไพฑูรย์ ทรงเที่ยง และคณะ ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีปัจจัยส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมบุคลากรการเผยแผ่และส่งเสริมพุทธศาสนิกชน ยังต้องได้รับการส่งเสริม 2) ด้านการบริหารจัดการ มีปัจจัยการบริหารจัดการองค์การ 7 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านกลยุทธ์การจัดองค์การ (2) ด้านโครงสร้างองค์การ (3) ด้านระบบการปฏิบัติการองค์การ (4) ด้านการจัดการบุคลากร (5) ด้านทักษะความรู้ความสามารถองค์การ (6) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ และ (7) ด้านค่านิยมร่วม ยังต้องได้รับการจัดการให้มีประสิทธิภาพ และ 3) ด้านบริบทประเทศอินโดนีเซีย มีปัจจัยวิถีชีวิต วัฒนธรรมและเทคโนโลยี สอดคล้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (ไพฑูรย์ ทรงเที่ยง และคณะ, 2560)

นอกจากนี้ ด้านปัจจัยสนับสนุน ซึ่งมีความสำคัญมาก ต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ได้แก่ การทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อม และภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาปริชา สาเส็ง ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอาสาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของพระธรรมทูตในการเป็นแบบอย่างและให้ประชาชนไว้วางใจ โดยการทำความเข้าใจ ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ (2) การบริหารทั่วไป ยึดหลักความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา เพื่อลดความขัดแย้งสร้างความปรองดอง จัดกิจกรรมและทำงาน

ร่วมกับคนในพื้นที่ ออกตรวจเยี่ยมสร้างกำลังใจ (พระมหาปรีชา สาเส็ง และคณะ, 2560) และ ผลงานวิจัยของ พระณพวร โทวาท ที่นำเสนอต้นแบบ (Prototype) การบริหารจัดการองค์กร ของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย ได้ดังนี้ (1) มีผู้นำองค์กรดี (2) การมีส่วนร่วมของบุคลากร และ (3) มีการบริหารจัดการองค์กรครบถ้วนสมบูรณ์ (พระณพวร โทวาท, 2560)

แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ คุณสมบัติผู้เผยแผ่ ซึ่งคุณสมบัติที่สำคัญที่นักเผยแผ่จะต้องมี ปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นความเฉลียวฉลาด ความแตกฉานของบุคลากรด้านการเผยแผ่ มีอิทธิบาท ธรรม องค์แห่งธรรมกถึก 5 ประการ มีหลักกัลยาณมิตร 7 ประการ มีความเสียสละ แล่งดงาม ด้วยสมณสาธูป ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับนักเผยแผ่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการใน พระไตรปิฎก และผลการศึกษาของ พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ (พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2549) และไพฑูริย์ ตรงเที่ยง และคณะ (ไพฑูริย์ ตรงเที่ยง และคณะ, 2560) ที่พบว่า หลักการ การเผยแผ่ ยึดหลักประโยชน์ 3 และหลักโอวาทปาฏิโมกข์ 3 และวิธีการเผยแผ่ ประกอบด้วย การเผยแผ่ตามพุทธวิธี 6 ประการ และเทศนาวิธี 4 ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการใน พระไตรปิฎก และผลการศึกษาของ พระครูโฆสิตสังฆพิทักษ์ ที่พบว่า กิจกรรมการเผยแผ่ตาม วัฒนธรรมวิถีพุทธ เช่น กิจกรรมการบวช การปฏิบัติธรรม การสวดมนต์ กิจกรรมวันสำคัญทาง ศาสนา ซึ่งเป็นกิจกรรมการเผยแผ่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ทั่วไป และการใช้สื่ออุปกรณ์ในการเผยแผ่ ที่ทันสมัย เหมาะสมกับผู้รับการเผยแผ่ เหมาะกับ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเช่น สื่อออนไลน์ ใช้เกม การ์ตูน นักเผยแผ่ที่ดีต้องใช้วิจารณญาณในการ เลือกใช้สื่อและใช้ธรรมะประกอบ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้รับการเผยแผ่ในการเข้าถึงหลักธรรมได้ ง่ายขึ้น (พระครูโฆสิตสังฆพิทักษ์ (ประเวศ ฐานาน), 2560)

3. ปัญหาอุปสรรคและเสนอแนวทางแก้ไขในการนำนโยบายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า มีปัญหาด้านบุคลากรที่ไม่ เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิสิฐรัฐ โคตรสุโพธิ์ และคณะ ที่ได้ศึกษารูปแบบการ จัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรม กรณีศึกษาวัดศรีโสดา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ สรุปผลที่พบปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีอุดมการณ์ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตาม พระธรรมวินัย และ ขาดผู้มีความชำนาญ และความต่อเนื่องในการเผยแผ่ โดยได้เสนอแนวทาง แก้ปัญหา คือ ควรเน้นให้มุ่งมั่นต่ออุดมการณ์และการเคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย มีการจัดหา บุคลากรด้านการเผยแผ่ให้เพียงพอต่อพื้นที่ที่อยู่ในข่ายการขยายงาน มีการพัฒนาบุคลากร คือ พระธรรมจาริกในท้องถิ่นที่มีความรู้ทันสมัย สามารถ พัฒนาเทคนิคการเผยแผ่ที่น่าสนใจ ควรมี สื่อที่หลากหลายเพื่อเผยแผ่อบรม สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และควรมีระบบการ อบรมสัมมนา สร้างความเข้าใจและเกิดอุดมการณ์ร่วมกันเป็น ระยะ ๆ แล่งงบประมาณที่มี

น้อยมาก โดยมีข้อเสนอแนวทางแก้ไข ได้แก่ ควรมีกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้เพิ่มมากขึ้น พัฒนาระบบการทำงานเป็นทีมมากขึ้น พัฒนาระบบการวัดผล ประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านการเผยแผ่ที่ส่งผลต่อการถวายสมณศักดิ์ และมีแผนการจัดหาแหล่งงบประมาณกองกลาง เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัด ทั้งนี้ ในปัจจุบันคณะสงฆ์จะต้องมีการจัดหา งบประมาณเพื่อการเผยแผ่กันเอง ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือภาคส่วนอื่น ๆ (พิสิษฐ โครตสุโพธิ์ และคณะ, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ของวรเดช จันทรศร ที่พบว่า เงินทุน ปัญหาและอุปสรรคจะมีมากขึ้นหากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไป ปฏิบัติถูกจำกัดโดยเงื่อนไขของการใช้เงินทุน ข้อจำกัดในด้านเงินทุนจะมีมาก หากมีระเบียบ ข้อบังคับ กำหนดไว้มากจนขาดความยืดหยุ่นก็ยิ่งเป็นการบั่นทอนสมรรถนะของหน่วยปฏิบัติ มากขึ้นหากหน่วยปฏิบัติมีความต้องการที่จะใช้เงินเพิ่มมากขึ้นกว่าที่กำหนดไว้ จะสามารถให้ การตอบสนองได้ทันต่อกำหนดเวลา หากไม่สามารถตอบสนองได้ ความล่าช้าในการปฏิบัติก็ อาจจะเกิดขึ้นและอาจส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยส่วนรวม (วรเดช จันทรศร, 2554)

สรุป

1. ประสิทธิภาพในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ใน จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก ทั้งด้านผลิตผล และผลลัพธ์
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน บุคลากร การ ทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อม ภาวะผู้นำของผู้บริหาร งบประมาณ โครงสร้างองค์กร และ วัตถุประสงค์เชิงนโยบายที่ชัดเจน ฉะนั้นในการพัฒนาประสิทธิภาพในการนำนโยบายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาไปใช้ จะต้องพัฒนาปัจจัยดังกล่าว โดยเฉพาะระบบการวัดผลการปฏิบัติการ พัฒนาบุคลากร ระบบการทำงานเป็นทีม และสภาพแวดล้อมในการทำงาน
3. ปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ ในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอ ระบบการวัดผล ประเมินผลการปฏิบัติงาน ที่ไม่มีระบบ ไม่มีมาตรการในการควบคุม และงบประมาณที่มีน้อยมาก โดยมีข้อเสนอแนว ทางแก้ไข ได้แก่ ควรมีกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้เพิ่มมากขึ้น พัฒนาระบบการทำงาน เป็นทีมมากขึ้น พัฒนาระบบการวัดผล ประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ที่ส่งผลต่อการ ถวายสมณศักดิ์ และมีแผนการจัดหาแหล่งงบประมาณ กองกลางเพื่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอเกี่ยวกับประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี เป็นข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบจากผลการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ให้เกิดประสิทธิผล จึงนำเสนอเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมทั้ง 12 ปัจจัย อยู่ในระดับมาก แต่มีปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี มี 8 ปัจจัย ได้แก่ ระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน บุคลากร การทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อม ภาวะผู้นำของผู้บริหาร งบประมาณ โครงสร้างองค์กร และ วัตถุประสงค์เชิงนโยบาย ดังนั้นคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ควรให้ความสำคัญในการบริหารจัดการปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 ปัจจัยด้านระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีมากที่สุด ดังนั้นคณะสงฆ์จะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาในด้านระบบการวัดผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน มีการออกแบบการเก็บข้อมูลในการวัดความสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ เกิดประสิทธิผลสูงสุด

1.3 ปัจจัยด้านบุคลากร มีความสำคัญมากต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จำเป็น และมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยคณะสงฆ์จะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ทั้งความแตกฉานในหลักธรรม ทั้งกระบวนการวิธีการในการเผยแผ่ธรรม ทั้งธรรมจรรยา ให้มีสมณสาธูปที่เหมาะสม เพื่อสร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนให้มากขึ้น พัฒนาระบบการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่ที่มีความหลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ ยังจะต้องมีการสรรหาและพัฒนาบุคลากรให้มีความเพียงพอต่อภารกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1.4 ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม ซึ่งมีความสำคัญมากเป็นลำดับที่สาม ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี นอกเหนือจากความสามารถเฉพาะตัวของบุคลากร เป็นปัจจัยบ่งชี้ถึงประสิทธิผลที่สำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องมีการบริหารจัดการ คณะทำงานด้านการเผยแผ่ ในระบบการเผยแผ่เป็นทีม มากกว่าการเผยแผ่ที่เป็นเฉพาะตัวบุคคลตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของทีม

ธรรมเดลิเวอรี่ ทีมธรรมสบายดี เป็นต้น ทั้งสามารถทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถตอบสนองกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

1.5 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมในการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากภาครัฐ สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม มีความเกื้อกูลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันที่เอื้ออำนวยต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างต่ำ ทำให้เห็นได้ชัดว่า สภาพแวดล้อมในบางมิติ สังคมให้ความสำคัญกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่ำลง แต่ในขณะที่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นปัจจัยที่เป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญให้คณะสงฆ์ได้คิด ทบทวน และปรับตัว ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง และนำไปปรับปรุงนโยบาย และการกำหนดทิศทาง กลุ่มเป้าหมาย และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายขึ้น มีประสิทธิภาพได้มากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ใช้ช่องทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

1.6 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ ทั้งในขั้นการขับเคลื่อนนโยบาย การจูงใจ และการแก้ปัญหา คณะสงฆ์จะต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร และทีมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้มีภาวะผู้นำ เพื่อให้การนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.7 ปัจจัยด้านงบประมาณ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการเผยแผ่ค่อนข้างน้อย คณะสงฆ์ควรมีการจัดหางบประมาณ เป็นกึ่งกลางด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัด และตั้งภาครัฐโดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

1.8 ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร ซึ่งคณะสงฆ์มีโครงสร้างองค์กรที่ยังมีความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้เป็นเพราะจำนวนบุคลากรที่มีความจำกัด ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการ การมอบหมายงานที่รับผิดชอบ ดังนั้น คณะสงฆ์จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และมีภาวะผู้นำ ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

1.9 ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์เชิงนโยบาย ซึ่งเป็นหมุดหมายสำคัญของความสำเร็จในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดยุทธศาสตร์ กรอบระยะเวลาในการปฏิบัติ เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จ ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีความชัดเจน สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงการบริหาร

2.1 ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจ ด้านมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านมาตรการในการควบคุม และด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี แม้ไม่สามารถพยากรณ์ ประสิทธิภาพของการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติได้ แต่เป็นปัจจัยที่สำคัญในเชิงการบริหารจัดการให้การนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ เกิด ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นในเชิงการบริหารจัดการ คณะสงฆ์จะต้องมีการบริหารจัดการ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้อย่างเหมาะสม

2.2 ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจ ในการบริหารจัดการ ภารกิจสำคัญ ประการหนึ่งในการบริหารจัดการ คณะสงฆ์จะต้องมีการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการ ขับเคลื่อนนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และกำหนดภารกิจในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา เป็นภารกิจหลักของคณะสงฆ์ เพื่อสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนา โดย การปลูกฝังศรัทธา ผ่านกิจกรรมการเผยแผ่ที่เป็นเชิงรุกมากขึ้น

2.3 ปัจจัยด้านมาตรฐานในการปฏิบัติงาน พบว่า การกำหนดมาตรฐาน สำหรับสถานที่ปฏิบัติธรรมแก่หน่วยงานย่อย ๆ นั้นมีน้อย ไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน คณะสงฆ์ จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานสำหรับสถานปฏิบัติธรรม ที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน มีการกำหนด และจัดทำหลักสูตรสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีความหลากหลาย ที่สามารถเข้าถึง กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย มีคู่มือการปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถนำไปปรับใช้ได้ทันที

2.4 ปัจจัยด้านมาตรการในการควบคุม เนื่องจากงานด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา เป็นงานอาสา จึงทำให้ประสิทธิภาพด้านการควบคุมมีน้อย คณะสงฆ์จะต้อง สร้างกระบวนการในการสร้างมาตรการในการควบคุมที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อ ประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติ มีตัวชี้วัดในการ ประเมิน มีกระบวนการตรวจสอบประเมินที่มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม มีมาตรการในการให้ คุณให้โทษ ที่ชัดเจน

2.5 ปัจจัยด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า การ เผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ยังคงเป็นแบบเดิม ได้แก่ การแสดงธรรม ในรูปแบบเดิมๆ ในขณะที่ สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว มีการเข้าถึงสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ในกระบวนการบริหารจัดการ คณะสงฆ์จะต้องพัฒนาบุคลากร และทีมงาน ให้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านพื้นที่ใหม่ คือ โลกออนไลน์ มากยิ่งขึ้น โดยใช้ สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ของโลกสมัยใหม่ ให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก้าวข้ามข้อจำกัดใน เรื่องของเวลา และสถานที่ ผ่านโลกออนไลน์ มากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นรูปธรรม โดยการนำผลที่ได้จากปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเผยแผ่ มาบริหารจัดการให้เป็นรูปธรรม ในรูปแบบของการวิจัยเชิงพัฒนา

3.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาสร้างตัวชี้วัดประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ และสามารถนำมาใช้ในการกำหนดมาตรการในการถวายสมณศักดิ์ หรือการยกย่องส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

3.3 ควรมีการศึกษาเชิงลึกในปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ ได้แก่ ระบบการวัดผลการปฏิบัติงาน บุคลากร การทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อม ภาวะผู้นำของผู้บริหาร งบประมาณ โครงสร้างองค์กร และ วัตถุประสงค์เชิงนโยบาย ในแต่ละปัจจัย ซึ่งจะทำให้การกำหนดนโยบายมีประสิทธิภาพ และสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.4 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ของการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของพระสงฆ์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

พระครูโฆสิตสังฆพิทักษ์ (ประเวท ฐานาน). (2560). กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 17(3), 211 – 223.

พระครูปลัดสุวัฒนจรรย์คุณ. (2547). นักวิชาการเทศนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระครูวิเวกวราภรณ์ (ประสิทธิ์ ฐานวโร). (2555). บทบาทของพระธรรมทูตที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ). (2558). รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระณปวร โทวาท. (2560). ต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). พุทธวิธีในการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาปรีชา สาเส็ง และคณะ. (2560). ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอาสา ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 12(3), 23-34.
- พระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์. (2559). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 12(3), 15-31.
- พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2549). ลมหายใจเข้าออกของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พีวีพี ซัพพลายส์ จำกัด.
- พิสิฐฐ์ โคตรสุโพธิ์ และคณะ. (2546). รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมวัดในพระพุทธศาสนา :กรณีศึกษาวัดศรีโสดา ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง และคณะ. (2560). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย : รูปแบบที่ควรจะเป็น. ใน รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ (Proceedings) การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17 (21 กรกฎาคม 2560). มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรเดช จันทรศร. (2554). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟริก.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2554-2559. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.